

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ЕКОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ»**
Кафедра медико-фундаментальних дисциплін

Затверджую

Завідувач кафедри

Тетяна БЛИК

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Медичне право України»

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Другий (магістерський) рівень

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ Магістр

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 22 Охорона здоров'я

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 221 Стоматологія

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри
медико-
фундаментальних
дисциплін

Протокол № 1 від 31.08. 2022 р.

Київ 2022

Робоча програма з дисципліни «**Медичне право України**» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти з спеціальності 221 Стоматологія.

Схвалено Центральною методичною радою Академії

Протокол від 31.08.2022 року № 1

Погоджено

Перший проректор Олександра СОРОКА

Вступ

Програма з навчальної дисципліни «Медичне право України» складена у відповідності з освітньо-професійною програмою для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня спеціальності 221 Стоматологія, галузі знань 22 Охорона здоров'я, Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII (ст.13, п.7), положення «Про організацію освітнього процесу в ПВНЗ «Міжнародна академія екології та медицини», методичних рекомендацій, затверджених Центральним методичним кабінетом вищої медичної освіти МОЗ України щодо розробки програм навчальних дисциплін відповідно до галузевих стандартів вищої освіти. Дисципліна «Медичне право України» належить до розділу Загальної підготовки навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти другого освітнього (магістерського) рівня.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань: 22 Охорона здоров'я	Рік підготовки: 3 - й	
		Семестр:	
Модулів - 1	Спеціальність: 221 Стоматологія	5-й	-
		Лекції	
		6	-
Загальна кількість годин - 45	Освітній рівень: магістр	Практичні	
		14	-
		Самостійна робота	
		25	-
		Індивідуальна робота	
		-	-
		Вид контролю: поточний та підсумковий контроль	

Медичне право України, як навчальна дисципліна

Економічні і медико-соціальні умови свідчать про необхідність змін в системі організації лікувально-профілактичної допомоги населенню.

У сфері охорони здоров'я України накопичилось багато проблем, які потребують негайного вирішення:

- відсутність належних нормативно-правових актів, які регулюють відносини пов'язані з наданням медичної допомоги;
- недостатнє знання і розуміння медичними працівниками змісту правових норм, які відображають права громадян в сфері охорони здоров'я;
- слабка правова підготовка фахівців галузі охорони здоров'я ;
- низький рівень правової культури медичних працівників.

У зв'язку з цим виникла настійна потреба корінним чином змінити якість правової підготовки студентів вищих медичних закладів. Реформування системи охорони здоров'я в Україні залежить від цілого ряду чинників. З них важливе місце займає правова освіта майбутніх лікарів.

У прийнятій в 2002 році Кабінетом Міністрів України Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації» йде мова про те, що однією з ключових проблем охорони здоров'я населення України є недосконалість нормативно-правових актів, які впливають на створення умов для поліпшення стану здоров'я населення і підвищення ефективності використання в системі охорони здоров'я людських, матеріально-технічних і фінансових ресурсів в умовах ринкової економіки.

Однією з основних задач даної програми є удосконалення нормативно-правової бази галузі відповідно до міжнародних стандартів; впровадження правових, економічних, управлінських механізмів, забезпечення конституційних прав громадян на охорону здоров'я; тому медичне правознавство є важливою дисципліною для кожного лікаря, який у разі необхідності має вірно застосувати отримані знання у практичній діяльності.

Програма із судової медицини, медичного права для студентів медичних факультетів ВМНЗ складена з урахуванням сучасного стану судово-медичної науки, суміжних медичних та юридичних дисциплін та нормативно-правової бази в медичній діяльності.

1.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Медичне право України» впливає із цілей освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого освітнього (магістерського) рівня вищої освіти та визначаються змістом тих системних знань і умінь, котрими повинен оволодіти лікар. Знання, які студенти отримують із навчальної дисципліни «Медичне право України», є базовими для блоку дисциплін, що забезпечують природничо-наукову і професійно-практичну підготовку.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Медичне право України» є:

- визначення видів юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я; юридичну практику в галузі медичного права, в т.ч. Європейського суду з прав людини;
- засвоєння правових умов провадження окремих видів медичної практики та їх правового регулювання;
- оцінювання тенденцій нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я;
- аналіз дефектів надання медичної допомоги, їх правової кваліфікації.

1.3.Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна «Медичне право України»

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами компетентностей:

інтегральна: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні:

- знання та розуміння дисципліни «Медичне право України»;
- здатність застосовувати знання з судової медицини та медичного права України в практичних ситуаціях;
- здатність до вибору стратегії спілкування;
- здатність працювати в команді;
- навички міжособистісної взаємодії;

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність спілкуватись іншою мовою;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість робіт, які виконуються;
- визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

спеціальні (фахові, предметні):

- знати понятійно-категоріальний апарат у галузі медичного права; джерела медичного права;
- знати види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я; юридичну практику в галузі медичного права, в т.ч. Європейського суду з прав людини;
- здатність до засвоєння правових умов провадження окремих видів медичної практики та їх правового регулювання;
- здатність до оцінювання тенденцій нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я;
- здатність до аналізу дефектів надання медичної допомоги, їх правової кваліфікації;

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
1	2	3	4	5	6
Загальні компетентності					
Здатність застосовувати знання з судової медицини та медичного права України в практичних ситуаціях					
Спеціальні компетентності					
1.	Здатність обґрунтовано оцінювати результати дефектів надання медичної допомоги, їх правової кваліфікації	Основні закони, які регулюють діяльність медичних працівників.	Обґрунтовано оцінювати результати дефектів надання медичної допомоги, їх правової кваліфікації.	Пояснювати цілі і методи оцінювання результатів дефектів надання медичної допомоги, їх правової кваліфікації іноземною та українською мовами.	Нести відповідальність за прийняття рішення щодо юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я.
2.	Здатність до оцінювання правових умов провадження окремих видів медичної практики та їх правового регулювання.	Обов'язки, права та відповідальність медичних працівників за професійно-посадові правопорушення, а також основні закони, які регулюють діяльність медичних працівників.	Вміти аналізувати правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх правового регулювання.	Пояснювати результати провадження окремих видів медичної практики та їх правового регулювання.	Нести відповідальність за прийняття рішення щодо юридичної відповідальності і за правопорушення у сфері охорони здоров'я

Результати навчання: В результаті вивчення навчальної дисципліни студент має

-**знати** понятійно-категоріальний апарат у галузі медичного права; джерела медичного права; тенденції нормотворення й державної політики у сфері охорони здоров'я; механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин; правові умови провадження окремих видів медичної практики та їх правове регулювання; державно-правові гарантії та механізми захисту прав людини у сфері охорони здоров'я; дефекти надання медичної допомоги, їх правову кваліфікацію; види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я; юридичну практику в галузі медичного права, в т.ч. Європейського суду з прав людини.

- **вміти** самостійно працювати із законодавством України та міжнародними і регіональними стандартами у сфері охорони здоров'я; знати механізми здійснення прав та обов'язків суб'єктів медичних правовідносин; готувати необхідні правові документи; аналізувати правову природу окремих видів медичної практики; застосовувати юридичну практику для правореалізаційної діяльності, в т.ч. правові позиції Європейського суду з прав людини; ефективно використовувати арсенал експертиз та механізми контролю якості медичної допомоги; правильно оцінювати наслідки професійної діяльності медичних і фармацевтичних працівників.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕДИЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

МОДУЛЬ 1. МЕДИЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ.

Конкретні цілі:

- знати необхідний понятійний мінімум, без якого неможливо сформувати загальне уявлення про правове регулювання медичної діяльності та відповідальність за порушення законодавства в даній сфері;
- знати нормативно-правові акти, що регламентують діяльність медичних працівників та правовідносини у сфері охорони здоров'я та вміти проводити їх аналіз;
- засвоїти причини несприятливих наслідків у медичній практиці, лікарських помилок, нещасних випадків;
- вміти характеризувати й оцінювати правопорушення медичних працівників.

Тема. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я і прав людини.

Правова природа медичного права (галузь права, інститут права, галузь законодавства).

Місце медичного права в системі права та системі законодавства України.

Медичне право України як галузь права: поняття, завдання, предмет і методи.

Медичні правовідносини: поняття, види і склад.

Принципи і функції медичного права України.

Система медичного права України.

Джерела медичного права України.

Медичне право як навчальна дисципліна і галузь науки.

Тема. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Система прав людини у сфері охорони здоров'я.

Поняття, ознаки та види медичної допомоги.

Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин. Види медичних послуг.

Загальна характеристика договору про надання медичних послуг та його основні ознаки.

Суб'єктний склад та зміст договору про надання медичної послуги.

Істотні умови договору про надання медичної послуги.
Новітні технології у сфері охорони здоров'я.

Тема. Юридична регламентація системи охорони здоров'я в Україні. Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

Міжнародні стандарти у сфері охорони здоров'я та прав людини.
Регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я та прав людини.
Генеза правового регулювання охорони здоров'я в Україні.
Законодавство України про охорону здоров'я: сучасний стан і перспективи розвитку.
Конституційне регулювання охорони здоров'я в Україні
Галузеве законодавство України у сфері охорони здоров'я.
Угода про асоціацію Україна-ЄС в аспекті охорони здоров'я.
Роль і значення практики Європейського суду з прав людини в галузі охорони здоров'я.
Національна судова практика щодо медичних справ.

Тема. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Особисті немайнові права в галузі охорони здоров'я, що забезпечують існування фізичної особи.

Законодавче забезпечення прав пацієнта: міжнародні стандарти та національні акти.
Права пацієнта в окремих видах медичної практики.
Нормативне регулювання обов'язків пацієнта в Україні.
Правове регулювання професійних прав медичних працівників.
Юридична регламентація професійних обов'язків медичних працівників.
Правовий статус законних представників та інших суб'єктів медичних правовідносин.
Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.
Професійна етика та медична деонтологія при провадженні медичної практики
Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика.
Право людини на життя і медична практика: питання співвідношення.
Право людини на охорону здоров'я.
Право людини на медичну допомогу. Права на згоду та відмову від медичного втручання.
Право людини на медичну інформацію: загальна характеристика і правове забезпечення.
Право людини на лікарську таємницю: загальна характеристика і правове забезпечення.
Права людини, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я.
Порядок обробки персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Правове регулювання окремих видів медичної діяльності. Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність.

Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
Звільнення від юридичної відповідальності: правові підстави.
Кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів.
Цивільно-правова відповідальність у галузі охорони здоров'я.
Адміністративна відповідальність медичних працівників.
Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
Поняття та види форм захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
Позасудова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: самозахист; альтернативне розв'язання конфліктів; допомога незалежних громадських об'єднань; звернення до професійних медичних асоціацій.

Законодавче забезпечення сімейної медицини в Україні.
 Правовий статус амбулаторії загальної практики – сімейної медицини.
 Правовий статус сімейного лікаря.
 Законодавче забезпечення галузі народної медицини (цілительства) в Україні.
 Умови правомірності здійснення діяльності у сфері народної медицини (цілительства).
 Правовий статус суб'єктів у галузі народної медицини (цілительства).
 Юридична відповідальність у галузі народної медицини (цілительства).
 Загальна характеристика правового регулювання у сфері охорони здоров'я щодо захисту населення від інфекційних хвороб.
 Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин в умовах лікування інфекційних і венеричних хвороб.
 Правове регулювання проведення профілактичних щеплень в Україні.
 Боротьба з туберкульозом: правові аспекти.
 Особливості соціально-правового захисту осіб, інфікованих ВІЛ чи осіб, які страждають на хворобу, зумовлену ВІЛ.
 Загальна характеристика законодавчого забезпечення функціонування Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.
 Права та обов'язки громадян щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя.
 Юридична відповідальність за порушення санітарного законодавства.

3. Структура навчальної дисципліни

Зміст змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Семінари	Практичні	СРС
1	2	3	4	5	6
Медичне право України					
Змістовий модуль 1. Медичне право як правове утворення					
Медичне право України в системах права і законодавства	5	2			3
Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я і прав людини.	6			3	3
Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Система прав людини у сфері охорони здоров'я. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я	5	2			3
Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Система прав людини у сфері охорони здоров'я.	6			3	3

Змістовий модуль 2. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин, механізми та процедури захисту їхніх прав					
Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин	3				3
Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Медичні експертизи за законодавство України.	6			3	3
Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я. Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин	8	2		3	3
ПМК	6			2	4
Всього	45	6		14	25

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ З МЕДИЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ 5-й семестр

№ з/п	Тема	Кількість годин
	Модуль 1. Медичне право України.	
1.	Медичне право України в системах права і законодавства.	2
2.	Правова природа медичної допомоги і медичної послуги.	2
3.	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я.	2
	Всього	6

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З МЕДИЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ 5-й семестр

№ з/п	Тема	Кількість годин
	Модуль 1. Медичне право України.	
1.	Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я і прав людини.	3
2.	Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Система прав людини у сфері охорони здоров'я.	3
3.	Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Медичні експертизи за законодавством України.	3
4.	Юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.	3
5.	Диф.залік	2
	Всього	14

6. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З МЕДИЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

5-й семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Підготовка до практичних занять – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	8
2.	Опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять:	13
2.1.	Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні.	2
2.2.	Дефекти надання медичної допомоги. Медична експертиза та контроль якості медичної допомоги за законодавством України.	2
2.3.	Правове регулювання здійснення стоматологічної практики в Україні.	3
2.4.	Правове регулювання сімейної медицини в Україні.	2
2.5.	Правове регулювання надання медичної допомоги уразливим верствам населення	2
2.6.	Правове забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя в Україні	2
3.	Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модулів.	4
Всього:		25

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення держави та розкрийте її ознаки.
2. Визначте функції держави та дайте їх класифікацію.
3. Назвати та дати характеристику соціальним нормам, які регулюють суспільні відносини у сфері медичної діяльності.
4. У чому сутність правореалізації?
5. Назвати та пояснити сутність стадій правового регулювання.
6. З чим пов'язана актуальність розгляду ятрогеній у рамках медичного права?
7. Дайте визначення ятрогенії, наведіть приклади ятрогеній, викликаних правильними та неправильними медичними діями.
8. Назвіть об'єктивні і суб'єктивні чинники виникнення ятрогеній.
9. Приведіть критерії правомірності ятрогенії.
10. Дайте визначення лікарської етики і деонтології у загальній структурі соціального регулювання медичної діяльності.
11. Охарактеризуйте загальну структуру і дайте визначення прав людини у сфері медичної діяльності.
12. Дайте визначення суб'єктивного права людини в сфері медичної діяльності. Які існують види правових статусів у сфері медичної діяльності?
13. Наведіть класифікацію прав людини у сфері медичної діяльності.
14. Дайте визначення лікарської таємниці й обґрунтуйте правомірність уживання такого поняття.
15. Що таке медична інформація?
16. Назвіть основні суб'єкти збереження лікарської таємниці.

17. Що відноситься до об'єктів лікарської таємниці?
18. Наведіть й охарактеризуйте випадки правомірного розголошення лікарської таємниці.
19. Дайте визначення поняття «пацієнт» і перерахуйте права пацієнтів за законодавством України.
20. Охарактеризуйте право пацієнта на чуйне ставлення, на дії і помисли, що ґрунтуються на принципах загальнолюдської моралі, з боку медичних і фармацевтичних працівників і право на вибір лікаря і лікувально-профілактичного закладу.
21. Проаналізуйте права пацієнта на збереження лікарської таємниці, інформовану добровільну згоду і відмову від медичного втручання.
22. Охарактеризуйте право пацієнта на відшкодування шкоди у разі заподіяння її здоров'ю при наданні медичної допомоги.
23. Дайте визначення та охарактеризуйте юридичну відповідальність медичного працівника за професійне правопорушення.
24. Які існують види відповідальності лікарів за вчинені правопорушення?
25. Що слід розуміти під професійним медичним злочином?
26. Дайте характеристику крайньої необхідності як обставини, що виключає злочинність діяння у сфері медичної діяльності.
27. Дайте характеристику обґрунтованому ризику як обставині, що виключає злочинність діяння у сфері медичної діяльності.
28. Наведіть класифікацію та назвіть види злочинів, за які медичні працівники можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності.
29. Які існують різновиди шкоди як результату протиправного медичного втручання? Дайте їх характеристику.
30. Що таке моральна шкода? Назвіть принципи компенсації моральної шкоди у сфері медичної діяльності.
31. Дайте визначення та охарактеризуйте адміністративну відповідальність медичних працівників. Назвіть адміністративні правопорушення, які найбільш важливі в контексті медичної діяльності.
32. Дайте визначення та охарактеризуйте дисциплінарну відповідальність медичних працівників. У чому полягають основні принципи накладення дисциплінарного стягнення у сфері медичної діяльності?
33. Дайте визначення і назвіть види дефектів надання медичної допомоги.
34. Дайте визначення лікарських помилок і назвіть об'єктивні і суб'єктивні чинники, що знаходяться в їх основі.
35. Дайте визначення і охарактеризуйте нещасний випадок у медичній діяльності. Приведіть найбільш типові приклади нещасних випадку в медичній практиці.
36. Охарактеризуйте проведення експертизи дефектів надання медичної допомоги.
37. У чому полягає загальна послідовність дій при розборі дефектів надання медичної допомоги?
38. Назвіть загальні питання, які повинні з'ясуватися в більшості випадків дефектів надання медичної допомоги.
39. Дайте визначення поняття предмету медичного права. Що розуміють під медичною діяльністю?
40. Дайте визначення медичного права. Що таке медичне правовідносини? Які основні види медичних правовідносин Ви знаєте?
41. Які бувають групи суб'єктів медичних правовідносин? Яким умовам повинні відповідати пацієнт і медична установа, щоб вважатися суб'єктами медичних правовідносин?

42. Дайте визначення і охарактеризуйте поняття юридичного факту у сфері надання медичної допомоги.
43. Професійно-посадові правопорушення медичних працівників.
44. Правова поведінка.
45. Правовідносини в сфері охорони здоров'я: поняття та склад. Об'єкти правовідносин в сфері охорони здоров'я.
46. Поняття медичної допомоги та її види за законодавством України.
47. Особисті немайнові права: поняття, види, зміст. Одержання медичної допомоги в контексті реалізації права на життя.
48. Евтаназія: правовий та моральний аспект.
49. Право людини на здоров'я, охорону здоров'я.
50. Право людини на особисту недоторканість, свободу та гідність.
51. Право на інформацію щодо стану свого здоров'я.
52. Право на таємницю щодо стану свого здоров'я.
53. Юридична оцінка несприятливих результатів лікування хворих. Лікарські помилки.
54. Юридична оцінка несприятливих результатів лікування хворих. Нещасні випадки.
55. Ятрогенна патологія: визначення, актуальність і основні причини виникнення ятрогеній; класифікація ятрогеній, місце ятрогенної патології в структурі несприятливих результатів медичних втручань.
56. Загальні питання юридичної відповідальності медичних працівників.
57. Цивільно-правова відповідальність лікувально-профілактичних закладів.
58. Адміністративна відповідальність медичних працівників.
59. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
60. Кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів.
61. Поняття та види посадового злочину. Поняття та ознаки посадової особи у сфері охорони здоров'я.
62. Зловживання посадою. Хабарництво. Отримання незаконної винагороди.
63. Службова фальсифікація. Халатність.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. **Вербальні** (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
2. **Наочні** (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
3. **Практичні** (різні види вправляння, виконання графічних робіт, проведення експерименту, практики).

При проведенні навчального процесу також використовуються наступні методи навчання:

- **пояснювально-ілюстративний** або **інформаційно-рецептивний**, який передбачає пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами;
- **репродуктивний**, в основу якого покладено виконання різного роду завдань за зразком;
- **метод проблемного викладу**, котрий полягає в тому, що **викладач** ставить проблему і сам її вирішує, демонструючи протиріччя, якими характеризується процес пізнання, при цьому завдання студентів полягає в контролюванні послідовності викладення матеріалу, суттєвості доказів, прогнозуванні наступних кроків викладача; цей МН реалізується шляхом навчання студентів на проблемних ситуаціях з метою успішної попередньої підготовки до майбутньої роботи в реальних умовах практичних лікувальних закладів;

- **частково-пошуковий** або **евристичний**, спрямований на оволодіння окремими елементами пошукової діяльності, наприклад: викладач формулює проблему, студенти – гіпотезу;
- **дослідницький**, сутність якого полягає у організації викладачем пошукової творчої діяльності студентів шляхом постановки нових проблем і проблемних завдань.
- методи, що забезпечують **сприймання і засвоєння** знань студентами (лекції, самостійна робота, інструктаж, консультація);
- **методи застосування знань і набуття й закріплення умінь і навичок** (практичні заняття, контрольні завдання);
- **методи перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок.**

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

9.1. Поточний контроль здійснюється на основі контролю теоретичних знань, навичок і вмінь на практичних заняттях. Самостійна робота студента оцінюється на практичних заняттях і є складовою підсумкової оцінки студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу. Формами поточного контролю є:

- а) тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді, з визначенням правильної послідовності дій, з визначенням відповідності, з визначенням певної ділянки на фотографії чи схемі («розпізнавання»);
- б) індивідуальне усне опитування, співбесіда;
- в) розв'язання типових ситуаційних задач;
- д) контроль практичних навичок;

9.2. Форма підсумкового контролю успішності навчання проводиться у вигляді диф.заліку (письмово, усно) V семестр.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль (диф.залік) проводиться на останньому контрольному занятті.

До ПК допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну (**72 бали**). Студенту, який з поважних чи без поважних причин мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Форми проведення підсумкового контролю мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

10. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти.

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (національною) шкалою оцінювання. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені програмою дисципліни. Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали. Підсумкова оцінка за поточну навчальну діяльність визнається як середнє арифметичне (сума оцінок за кожне заняття ділиться на кількість занять у семестрі) та переводиться у бали за Таблицею 1.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до екзамену становить 120 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для допуску до екзамену становить 72 бали. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми.

Таблиця 1. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються Заліком)

4-бальна шкала	200-бальна шкала						
5	200	4,47	179	3,94	158	3,42	137
4,97	199	4,45	178	3,92	157	3,4	136
4,95	198	4,42	177	3,89	156	3,37	135
4,92	197	4,4	176	3,87	155	3,35	134
4,9	196	4,37	175	3,84	154	3,32	133
4,87	195	4,35	174	3,82	153	3,3	132
4,85	194	4,32	173	3,79	152	3,27	131
4,82	193	4,3	172	3,77	151	3,25	130
4,8	192	4,27	171	3,74	150	3,22	129
4,77	191	4,24	170	3,72	149	3,2	128
4,75	190	4,22	169	3,7	148	3,17	127
4,72	189	4,19	168	3,67	147	3,15	126
4,7	188	4,17	167	3,65	146	3,12	125
4,67	187	4,14	166	3,62	145	3,1	124
4,65	186	4,12	165	3,6	144	3,07	123
4,62	185	4,09	164	3,57	143	3,05	122
4,6	184	4,07	163	3,55	142	3,02	121
4,57	183	4,04	162	3,52	141	3	120
4,55	182	4,02	161	3,5	140	Менше 3	Недостатньо
4,52	181	3,99	160	3,47	139		
4,5	180	3,97	159	3,45	138		

Оцінювання індивідуальних завдань студента. Бали за індивідуальні завдання нараховуються лише за умов успішного їх виконання та захисту. Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та значимості, але не більше 10-12 балів. Вони додаються до суми балів, набраних студентом на заняттях під час поточної навчальної діяльності. В жодному разі загальна сума за поточну діяльність не може перевищувати 120 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, перевіряється під час підсумкового модульного контролю.

Оцінювання підсумкового контролю. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент під час складання іспиту, становить **80 балів**.

Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 60% від максимальної суми балів (для 200-бальної шкали – не менше **50 балів**).

Визначення кількості балів, яку студент набрав з дисципліни: кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність та за підсумковий контроль (іспит).

Конвертація кількості балів з дисципліни в оцінки за шкалою ЄКТС та за чотирибальною (традиційною) шкалою: Бали з дисциплін незалежно конвертуються як у шкалу ЄКТС, так і у національну шкалу оцінювання, але не навпаки.

Таблиця 2. Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу (для дисциплін, що завершуються Іспитом)

4-бальна шкала	120-бальна шкала						
5	120	4,45	107	3,91	94	3,37	81
4,95	119	4,41	106	3,87	93	3,33	80
4,91	118	4,37	105	3,83	92	3,29	79
4,87	117	4,33	104	3,79	91	3,25	78
4,83	116	4,29	103	3,74	90	3,2	77
4,79	115	4,25	102	3,7	89	3,16	76
4,75	114	4,2	101	3,66	88	3,12	75
4,7	113	4,16	100	3,62	87	3,08	74
4,66	112	4,12	99	3,58	86	3,04	73
4,62	111	4,08	98	3,54	85	3	72
4,58	110	4,04	97	3,49	84	Менше 3	Недостатньо
4,54	109	3,99	96	3,45	83		
4,5	108	3,95	95	3,41	82		

Критерії встановлення оцінки за традиційною 4-бальною і ЄКТС шкалою по складанні іспиту:

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
180-200	Відмінно	A
160-179	Добре	B
150-159		C
130-149	Задовільно	D
120-129		E
50-119	Незадовільно	FX
0-49		F

Критерії оцінювання.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу вищої освіти виставляються оцінки за національною (традиційною) шкалою з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання:

- оцінка “відмінно” (5) - студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
- оцінка “добре” (4) - студент добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;
- оцінка “задовільно” (3) - студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань;

відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю, припускається помилок при виконанні практичних навичок;

- оцінка "незадовільно" (2) - студент не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 120 балів.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча навчальна програма з дисципліни.
2. Календарно-тематичні плани лекцій і практичних занять.
3. Зразки тестових завдань до занять.
4. Тестові завдання до іспиту.
5. Методичні вказівки до практичних занять.
6. Тестові завдання, ситуаційні задачі, конструктивні завдання.
7. Навчальні таблиці.

12. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Москаленко В.Ф. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності / В. Ф. Москаленко, Б. В. Михайличенко. – К. : ВСВ «Медицина». – 2011. – 495 с.
2. Завальнюк А. Х. Етично-правові аспекти лікарської діяльності в Україні: Монографія / А. Х. Завальнюк, Г. Ф. Кривда, І. О. Юхимець. – Одеса: Астропринт, 2009. – 192 с.

Допоміжна:

1. Завальнюк А. Х. Про нові види професійних правопорушень медичних працівників за чинним КК України / А. Х. Завальнюк, В. В. Франчук // Українські медичні вісті. – 2003, т. 5, № 1 (63). – С. 33.
2. Завальнюк А. Х. Освітні засади та юридичне значення медичної документації / А. Х. Завальнюк, В. В. Франчук // Медична освіта. – 2008, № 1. – С. 52-55.
3. Комаров О. І. Основи права України / О. І. Комаров. – К. : Вища школа, 2004. - 204 с.
4. Кримінальний кодекс України (станом на 5 квітня 2001 р).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. – С.: Тов «ВВП Нотіс», 2012. – 292 с.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я // Фармація України, 1993. - № 6. – С.1-3.
7. Франчук В. В. Методичні вказівки до практичних занять з судової медицини та медичного законодавства / В. В. Франчук, С. В. Трач Росоловська, А. З. Миколенко. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2011. – 74 с.
8. Хміль І. Ю. Законодавче забезпечення лікарської діяльності / І. Ю. Хміль. Б. В. Михайличенко. О. І. Артеменко. – К. : Медицина, 2010. – 208 с.

Інформаційні ресурси

1. http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/index.php?&path=patologanatom/metod_roz_robky/uk/med/lik/
2. http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/index.php?&path=patologanatom/classes_uk/med/lik/ptn/
3. http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/video/pat_an/

4. http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/index.php?&path=patologanatom/lectures_stud/uk/med/lik/
5. http://intranet.tdmu.edu.ua/index.php?dir_name=cd&file_name=index.php#n1
6. http://www.moz.gov.ua/ua/portal/ms_normative_acts
7. http://www.mon.gov.ua/ua/public_information

Основні нормативно-правові акти України

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print1389889414323304>
3. Кодекс адміністративного судочинства від 06.07.2005 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
8. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
10. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
11. Етичний кодекс лікаря України прийнятий Всеукраїнським з'їздом лікарських організацій та X З'їздом Всеукраїнського лікарського товариства (ВУЛТ) від 27 вересня 2009 р.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
13. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
14. Про донорство крові та її компонентів: Закон України від 23.06.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/239/95-вр>
15. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
16. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>
17. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4004-12/print1382877439537761>
18. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини на період до 2011 року: Закон України від 22.01.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua>.
19. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>
20. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

21. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. (ред. від 01.12.2005 р.). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1023-12/print1394382702105452>
22. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/393/96>
23. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
24. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1775-14>
25. Про прокуратуру: Закон України від 05.11.1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>
26. Про протидію захворюванню на туберкульоз: Закон України від 05.07.2001 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2586-14>
27. Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 12.12.1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1972-12>
28. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>
29. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
30. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині: Закон України від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>
31. Про Уповноваженого Верховного Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/776/97>.

Міжнародні та регіональні стандарти

1. Алма-Атинська Декларація. ВООЗ, від 06.09.1978 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.euro.who.int/ru/publications/policy-documents/declaration-of-alma-ata,-1978>
2. Декларація про медичну допомогу, орієнтовану на пацієнта / Міжнародний альянс організацій пацієнтів, від 24.02.2006 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.patientsorganizations.org>
3. Декларація про політику в галузі дотримання прав пацієнта в Європі / Європейська консультативна нарада ВООЗ з прав пацієнта, 1994 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.who.int/genomics/public/eu_declaration1994.pdf
4. Джакартська декларація про провідну роль зміцнення здоров'я у XXI столітті / ВООЗ, 21-25 липня 1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/jakarta/declaration/en/index1.html>
5. Європейська соціальна хартія / Рада Європи, від 03.05.1996 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062
6. Європейська хартія прав пацієнтів, листопад 2002 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.activecitizenship.net/patients-rights/projects/29-european-charter-of-patients-rights.html>
7. Захист осіб з психічними захворюваннями та покращення психіатричної допомоги: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 46/119 / Генеральна Асамблея ООН. 17 грудня 1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r119.htm>

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, від 04.11.1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. Конвенція про захист прав та гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину / Рада Європи, від 04.04.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_334
10. Конвенція про права інвалідів. ООН, від 13.12.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
11. Лісабонська декларація про права пацієнта / Всесвітня медична асоціація. Асамблея ВМА, вересень-жовтень 1981р., переглянута у 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.med-pravo.ru/Ethics/LisbonDecl.htm>
12. Люблянська хартія з реформування охорони здоров'я / ВООЗ, від 18.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/113302/E55363.pdf
13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права / ООН, від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ООН, від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042
15. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ООН, від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
16. Міжнародні керівні принципи етики для біомедичних досліджень на людині / Рада міжнародних організацій медичних наук, 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fhi.org/training/fr/retc/pdf_files/cioms.pdf
17. Позиційний документ: медсестри і права людини / Міжнародна рада медичних сестер, 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.icn.ch/images/stories/documents/publications/position_statements/E10_Nurses_Human_Rights.pdf
18. Рекомендації REC(2004)10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-учасницям щодо захисту прав людини і гідності осіб з психічними розладами / Комітет Міністрів Ради Європи, від 22.09.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=775685>
19. Хартія про право на охорону здоров'я / Міжнародний союз юристів. Генеральна асамблея МСЮ, від 31.08.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uianet.org/documents/qquia/resolutions/Sante4Gb.pdf>
20. General comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12). CESCR, від 11.08.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refworld.org/docid/4538838d0.html>